

8 באוקטובר 2015

לכבוד
ח"כ אלי אלאוף
יו"ר ועדת העבודה, הרווחה והבריאות
הכנסת, ירושלים

לכבוד
ח"כ הרב משה גפני
יו"ר ועדת הכספים
הכנסת, ירושלים

שלום רב,

הנדון: העלאת קצבאות ילדים וגמלת הבטחת הכנסה לקשישים בהצעת תקציב

המדינה לשנת 2015-2016 – דיונים ביום 11.10.15 – עמדת האגודה

סימוכין: תזכיר חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2015 ו-2016 (תיקוני חקיקה), התשע"ה-2015 פרק ביטוח לאומי (חלק ג') (להלן: **תזכיר חוק העלאת קצבת הילדים**); תזכיר חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2015 ו-2016 (תיקוני חקיקה), התשע"ה-2015 פרק ביטוח לאומי ופרק חינוך (להלן: **תזכיר חוק העלאת גמלת הבטחת הכנסה לקשישים**);

ביום ראשון 11.10.15, ידונו בוועדת הכספים ובוועדה העבודה, שתי הצעות חוק הנוגעות לקצבאות הקיום שמעניקה המדינה לתושביה, כדלקמן: הראשונה, **הצעה להעלאת קצבת הילדים**, המציעה להעלות את קצבאות הילדים לסכום של 150-188 שקלים, ולהעביר בכל חודש 50 שקלים לטובת חסכון ייעודי עד להגיעו של הילד או הילדה לגיל 18. השניה, **הצעה להעלאת גמלת הבטחת הכנסה לקשישים**, המציעה להעלות את קצבת הבטחת הכנסה למי שהגיעו לגיל הפרישה, ומקבלים קצבת זקנה, שאירים או תלויים לפי חוק הביטוח.

האגודה לזכויות האזרח בישראל מתכבדת להגיש את התייחסותה לגבי לתזכירים האמורים, להלן:

1. האגודה לזכויות האזרח רואה בהצעה להעלות את שיעוריהן של קצבת ילדים והבטחת הכנסה לקשישים צעד חיובי ומבורך. על-פי נתוני ה-OECD, ההוצאה המשוקללת על סיוע למשפחות בישראל נמוכה בכ-25% מהממוצע במדינות הארגון. אין חולק, כי סך קצבאות הקיום הניתנות, שמטרתן המוצהרת היא לאפשר קיום בסיסי בכבוד למי שידו אינה משגת ואינו יכול להשתלב כראוי בשוק התעסוקה, לא נותן מענה הולם לצרכים הבסיסיים ביותר. גם המוסד לביטוח לאומי התריע בדוחות שפורסמו על-ידו בשנים האחרונות על הצורך בהעלאת קצבאות הקיום.

2. לצד ההסכמה בדבר אי-מספיקות קצבאות הקיום, אנו בעמדה כי **כל החלטה ביחס לגובה הקצבאות צריכה להתבסס על חישוב כלל הצרכים וההוצאות בפועל לשם קיום הולם בכבוד, ולא להיקבע באופן שרירותי שאינו מבוסס על פרמטרים רלוונטיים לצורכי מוטבי הקצבה**. אנו סוברים, שאת בעיית העוני בישראל, בפרט של ילדים וקשישים, לא ניתן לפתור רק באמצעות הגדלה שרירותית של שיעור הסיוע שמעניקה המדינה לאוכלוסיות פגיעות.

3. כיום, גובה הקצבאות שמעניקה המדינה נקבע כנגזרת שרירותית מסכום כולל שגם הוא שרירותי. קצבאות אלה נקבעות על ידי הממשלה ונתונות לפיכך לשינויים שרירותיים כמו קיצוצים והעלאות, שנקבעים על בסיס יחסי הכוח הפוליטיים. זאת, בניגוד לחובתה של

המדינה לבסס את גובה הקצבה על תשתית עובדתית ומנומקת, הבוחנת את האופן שבו משמשת הקצבה לשם הבטחת קיום בכבוד של מקבליה. עמדתנו המלאה בנושא פורסמה בנייר העמדה הבא מטעמנו: "[אין דבר כזה](#)": [על הסטנדרט הישראלי לקיום בסיסי \(בכבוד\) וקצבת הבטחת הכנסה](#)", המצ"ב לנוחותכם.

4. ראייה לכך שקצבאות הקיום נתונות לשינויים המתבססים על מקח וממכר פוליטי במקום להתבסס על עובדות קיבלנו אך בחודש האחרון, כאשר משרד האוצר הציע להעלות את שיעור קצבת הבטחה לקשישים בשיעור מסוים ואילו ועדת השרים החליטה לבסוף על שיעור נמוך יותר. הן ההחלטה של משרד האוצר והן ההחלטה של ועדת השקים התקבלו בצורה שרירותית - ללא אף נתון, ללא תשתית עובדתית, ומבלי לקחת בחשבון את יוקר המחיה ורמת החיים בארץ. גם העלאת קצבאות הילדים בשיעורים האמורים היא שרירותית ואינה מבוססת על קריטריונים ענייניים ההולמים את מטרת הקצבאות – שמירה על קיום בכבוד של מוטבי הקצבה.

5. גובהן של קצבאות המתיימרות לספק את הנדרש לשם קיום, אמור לבוע מהגדרת הצרכים של אנשים החיים בעוני, ומקביעה של סטנדרט מנומק כלשהו הנדרש לשם קיום. במדינה המבקשת לכבד את זכות האדם לכבוד אנושי, רצוי גם שיהיה קשר כלשהו בין הסטנדרט לשם קיום ובין רמת החיים של כלל החברה בה הוא חי, על מנת לשמור על כבוד האדם מחוסר האמצעים.

6. לצערנו, למרות שלמדינה עומדת החובה להבטיח את זכותם החוקתית של מקבלי הקצבאות ובני משפחותיהם לקיום בכבוד, ועל אף שמטרתן המוצהרת של הקצבאות היא לאפשר קיום בסיסי בכבוד למי שידו אינה משגת - אין כיום בישראל אף מנגנון רשמי הבוחן את גובה הקצבאות ואת ההטבות שהן מקנות כמכלול ובהתייחס לפרמטרים שפורטו לעיל.

7. לאור חשיבות ומורכבות הנושא, **אנו קוראים לכם לכוון מנגנון מקצועי לבחינה כוללת ומקיפה של מערך התמיכה והקצבאות**. במסגרתו, יבחנו האם הקצבאות משיגות את המטרות שהן נועדו להשיג, חשיבותן עבור המוטבים בפועל, גובהן ביחס למטרתן, חלופות אפשריות וכיוצ"ב.

8. אנו סוברים, כמו מומחים רבים בתחום, כי מנגנון זה צריך להתבסס על חישוב כלל הצרכים וההוצאות בפועל לשם קיום הולם בכבוד. **כל שיטה שתיבחר חייבת להיות מבוססת על בחינה וכימות מקצועיים של צרכים בהתאם לתוכן הזכות, ועל הגדרת "סל צרכים" לשם קיום בכבוד**. בין היקף צרכים אלה ועלותם ובין גובה הקצבה בפועל יש לבסס קשר הגיוני, שינבע מהחובה להבטיח קיום בכבוד כפי שיוגדר. לשם כך על השיטה להיות מבוססת על מנגנון אמפירי המושתת על עובדות, מנומקת, עקבית, שקופה ונתונה לבקרה ציבורית ומשפטית. כן עליה לכלול מנגנון עדכון גמיש מספיק כדי למנוע שחיקה של הקצבה והיווצרות פערים גדולים בין מקבליה ובין כלל האוכלוסייה כתוצאה משינויים שיחולו בחברה ובמשק.

9. בשולי הדברים, נבקש גם להזכיר שקידום שינויי החקיקה האמורים, נעשה במסגרת חוק ההסדרים, במקום בהליכי חקיקה רגילים. המשמעות היא שהתיקונים הללו לא יזכו לדיון מעמיק כנדרש, במיוחד כאשר עוסקים בחקיקה שיש בה כדי להשפיע על הזכויות הבסיסיות ביותר של אנשים לקיום בכבוד. התיקונים ידונו בהכרח בחיפזון ובכפוף לסד זמנים מוגבל שאף יפגע בשיתוף הציבור. כעקרון, אנו סבורים שקידום חקיקה באמצעות חוק ההסדרים הוא פסול, בעיקר כאשר מדובר בקידום של רפורמות נרחבות, ביטול חוקים, שינויי מדיניות שאינם קשורים ישירות לתקציב, וכאמור - חקיקה בעלת השלכות חברתיות. זאת, הן מבחינת ההליך הבעייתי, כמפורט לעיל, והן בשל ההשלכות השליליות על המשטר והחברה בישראל, לרבות על יחסי הכוחות בין הממשלה והכנסת ובין משרדי הממשלה, ועל שיתוף הציבור והשקיפות.

10. על רקע האמור לעיל, אין אנו מתנגדים לתזכירי החוק, אולם **אנחנו קוראים לכם לפעול כאמור לבחינה מקיפה ומעמיקה של מערך הקצבאות הכולל, על בסיס חישוב כלל הצרכים לשם קיום הולם בכבוד.**

בברכה,

עו"ד דבי גילד-חיו
מקדמת מדיניות וחקיקה
האגודה לזכויות האזרח
052-8282444

עו"ד רעות כהן
תחום רווחה וקיום בכבוד
האגודה לזכויות האזרח

העתקים :

חברי וועדת הכספים
חברי וועדת העבודה, הרווחה והבריאות
שר הרווחה, מר חיים כץ 5666385
שר האוצר, מר משה כחלון
מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, פרופ' שלמה מור יוסף
סמנכ"ל מחקר ותכנון במל"ל, ד"ר דניאל גוטליב
מנכ"ל משרד הרווחה, עו"ד אליעזר יבלון
המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה), עו"ד אורית קורן